

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. התקיננו שלא יהו תורמינ את המזבח אלא בפייס.....1
- ב. ארבע פייסות היו שם וזה הפייס הראשון.....2
- ג. קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה.....2
- ד. מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים כי היכי דניתו וניפייסו.....3
- ה. כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד.....3

דף כב.

א. התקיננו שלא יהו תורמינ את המזבח אלא בפייס

מכיון שבכל בית אב¹ היה ריבוי כהנים וכל עבודתם היה רק יום אחד בשבוע וכל אחד ירצה לזכות בעבודה, ולכן העבודות שהיו עושים בכל יום בפייס היו עושין אותם, ומי שיזכה בגורל יעבוד².

וכיצד היו עושין הפייס כל כהני בית אב של אותו יום מתאספין ללשכת הגזית³ ששם היה הפייס אחר שיעלה עמוד השחר. וכל הכהנים שנתאספו מלובשין בגדי כהונה, שאם לא כן חוששים אנו שמא אותם שיזכו בגורל מתוך חביבות העבודה ימהרו לעשות בלא בגדי כהונה ותפסל העבודה.

הפייס היה במזרחה של הלשכה והזקן יושב במערבה ששם היה פתוח לחול ויכול לישב שם. והכהנים מוקפים ועומדים בעיגול. וזה הזקן הוא מב"ד הגדול שיושב שם ומשגיח שיהיה הפייס כדון,

¹ ערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קח

² ואין לשאול דלפ"י רוב הכהנים שבאו לבהמ"ק הוי ביאת חנם בלא שום עבודה, דאינו כן, דלבד שהיה הרבה שימוש במקדש בהר הבית ובהעזרות ובהלשכות למהרם ולנקותם ולברור עצים למערכה ולישא העצים ולגרוף הדשן, הרי גם בעצם עבודת הקרבנות לא היה פייס רק בקרבנות ציבור אבל בקרבנות של יחידים לא היה פייס כדתנן ביומא (כו, ב) ולא היה כהן שרצה בעל הקרבן ליתן נתן, וא"כ כל כהן היה ביכולתו לעשות עבודות המקדש של קרבנות בקרבנות של יחידים

³ שצריך לזה מקום מקודש כדכתיב: בבית אלקים נהלך ברגש, האמנם ישיבה בעזרה אסור ובכאן בהפייס בהכרח שהראש יהיה בישיבה כמו שיתבאר, ולכן בחרו בלשכת הגזית שחציו קדש וחציו חול

הַלְכָתָא לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת יוֹמָא

הַמְמוֹנָה נוֹטֵל⁴ מַעֲנַפַת מִשָּׁל אֶחָד מֵהַכְּהֻנִּים וּמַגְבִּיחָה מֵרֵאשִׁי וְלִסְיָמָן שֶׁמִּמֶּנּוּ יִתְחַלֵּל מִנִּין הַפִּיִּס, וְיִמִּד מַחְזִירָה עַל רֵאשִׁי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׂאֵר בְּגִלּוֹי רֵאשִׁי, וּמִתְחַלֵּל לְמִנּוֹת מִמֶּנּוּ הַפִּיִּס וְהַמְנִיִן הַלֵּךְ לִימִין

כָּל הַכְּהֻנִּים עוֹמְדִים בְּהִיקָף וְהַמְמוֹנָה עַל הַפִּיִּסוֹת אֹמֵר לְכוֹלֵם הַצְּבִיעוֹ, כְּלוֹמֵר הוֹצִיאוּ אֶצְבְּעוֹתֵיכֶם לְמִנִּין, וְהַמְמוֹנָה⁵ מוֹצִיא מִפִּי אִיזָה מִנִּין מֵאֵה אֹ אוֹ פָחוֹת אֹ יוֹתֵר, רַק שֶׁהַמְנִיִן יִהְיֶה יוֹתֵר מִמְּסַפֵּר הַכְּהֻנִּים, וְיִ"א⁶ שֶׁמִּסְכִּימִים עַל מִנִּין שְׁמוֹנִים מֵאֵה אֹ אוֹ אֶלֶף אֹ כָּל מִנִּין שִׁסְכִּימוּ עֲלָיו. וְכָל שֶׁהַמְנִיִן יִכְלֶה בּוֹ הוּא זוֹכֶה בַּעֲבוּדָה, וּמִתְחַלֵּל הַמְנִיִן מִזֶּה שֶׁנֹּטֵל מִמֶּנּוּ הַמַּעֲנַפַת. וְלִהְלֵךְ דָּף כָּג. יְבוֹאֵר כְּמָה אֶצְבְּעוֹת וְאֵלּוֹ אֶצְבְּעוֹת מוֹצִיא.

ב. אַרְבַּע פִּיִּסוֹת הִיוּ שֵׁם זֶה הַפִּיִּס הַרֵאשִׁוֹן

אַרְבַּעַה פִּיִּסוֹת הִיוּ מִפִּיִּסִין בְּכָל יוֹם. בַּשְּׁהֲרִית הַפִּיִּס הַרֵאשִׁוֹן מִי תוֹרֵם אֶת הַמְזֻבַּח הַפִּיִּסוֹ וְזוֹכֶה מִי שְׁזוֹכֶה לְתֵרוֹם, וְשָׂאֵר הַפִּיִּסוֹת יְבוֹאֵרוּ לְהֵלֵךְ דָּף כָּה. – כו:

הָאַרְבַּעַה פִּיִּסוֹת לֹא הִיוּ כּוֹלֵם בִּיחָד, אֲלֵא הַפִּיִּסוֹ הַרֵאשִׁוֹן וְעִשָּׂאוֹ הַעֲבוּדוֹת הַשִּׁיִּךְ לָזֶה, וְאֲחִ"כְּ חִזְרוּ וְנִאֲסַפוּ לְפִיִּס הַשְּׁנִי וְגִמְרוּ הַעֲבוּדוֹת, וְאֲחִ"כְּ חִזְרוּ וְנִאֲסַפוּ לְפִיִּס הַשְּׁלִישִׁי וְעִשָּׂו הַעֲבוּדָה, וְאַחֵר כֵּךְ חִזְרוּ וְנִאֲסַפוּ לְפִיִּס הַרְּבִיעִי, וְלִמָּה לֹא פִיִּסוֹ כּוֹלֵם בְּאַסִּיפָה אַחַת, כְּדֵי לְהַרְגִישׁ כָּל הַעֲזוּרָה (שֵׁם כָּד, ב), כְּלוֹמֵר לְהַשְׁמִיעַ קוֹל הַמִּזְוֵן עִם רֵב כְּמָה פְּעָמִים שֶׁהוּא כְּבוֹד לְמֶלֶךְ, שֶׁנִּאֲמַר בְּבֵית אֱלֹקִים נִהְלַךְ בְּרַגְשׁ.

ג. קִידֵשׁ יָדָיו לְתֵרוֹמַת הַדָּשֵׁן לְמַחֵר אִין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ שִׁנְבֵר

קִידֵשׁ מִתְחִילַת עֲבוּדָה

כְּתִיב בַּפ' תִּשָּׂא: וְעִשִּׂיתָ כִּיֹּר נַחֲשֵׁת וְגו' וְרַחֲצוּ אֶהָרֵן וּבְנִיֹו מִמֶּנּוּ אֶת יָדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם בְּבוֹאֵם אֶל אֶהָל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יִמּוֹתוּ אֹ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמְזֻבַּח לְשֵׁרֵת לְהַקְטִיר אִשָּׁה לְד' וְרַחֲצוּ יָדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יִמּוֹתוּ וְהִיתָה לָהֶם חֵק עוֹלָם לוֹ וְלִזְרָעוֹ לְדֹרֹתָם. וְכֵן בְּסוֹף פְּקוּדֵי כְּתִיב: וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיֹו אֶת יָדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם בְּבוֹאֵם אֶל אֶהָל מוֹעֵד וּבְקִרְבַתֶּם אֶל אֶהָל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְקַדֵּשׁ כַּהֵן הַעוֹבֵד יָדָיו וְרַגְלָיו וְאֲחִ"כְּ יַעֲבֹד, שֶׁנִּאֲמַר: וְרַחֲצוּ אֶהָרֵן וּבְנֵיֹו מִמֶּנּוּ אֶת יָדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם. וְכַהֵן שֶׁעֲבַד וְלֹא

⁴ אֵךְ עַב"מ בְּשֵׁם הַרִיטְב"א שֶׁהַמְמוֹנָה לֹא הִיָּה זֶה שֶׁנִּמְלַל הַמַּעֲנַפַת וְלֹא יָדַע מִמִּי נִמְלַל

⁵ רִש"י כֹּאן ד"ה הַצְּבִיעוֹ

⁶ רַמְב"ם שֵׁם הַלְכָה ג, וְלֹא נִיחָא לִיהָ כְּרִש"י שֶׁהַמְמוֹנָה יֹאמֵר אִיזָה מִנִּין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִחְשְׁדוּהוּ שֶׁמְקוֹדֵם יָדַע בְּמִי יִכְלֶה הַמְנִיִן.

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים, שנאמר: ירחצו מים ולא ימותו, ועבודתו פסולה בין כה"ג בין כהן הדיוט.⁷

קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אף על פי שלא ישן כל הלילה שהידים נפסלות בלינה. קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום. קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף על פי שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום, שהרי בתחלת עבודה קידש ידיו ורגליו.⁸

ד. מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים כי היכי דניתו וניפייסו

הפיים הראשון⁹ מי תורם את המזבח, הפיסו וזכה מי שזכה לתרום, והוא מסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח, והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת¹⁰. כדי שירצו הכהנים לבא.

דף כב:

ה. כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד

⁷ ערוך השולחן העתיד הלכות ביאת מקדש סימן מא סעיף א, כא - כג
⁸ רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ה הלכה ט. ועיין בערוה"ש העתיד שם שהתקשה שעלות השחר פוסל בלינה וע"כ שאינו אלא פסול דרבנן כרבא בדעת ר' יוחנן בזבחים כ. שאם לא כן מה לי שבתחלת עבודה קידש, אך הוכיח שמשמע שעיקר פסולו מן התורה עיי"ש מש"כ.
⁹ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ד הלכה ה
¹⁰ בלח"מ הקשה דזה לא נמצא בנמ' ואדרבא דלראב"י אמרינן שם (כו, א) דהיה פיים למחתה, ולר' יהודה אמרינן שם (כה, ב) דזה שזכה בקטרת אומר לזה שעמו זכה עמו במחתה, וא"כ הרמב"ם דלא כמאן וצע"נ. ועיין בערוה"ש העתיד שם

התנתא למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת יומא

אסור למנות את ישראל אפילו מקצתם לגולגלותם אפילו לדבר מצוה, והעושה כן עובר ¹¹ בלאו ¹², וי"א שאף עובר בעשה ¹³.

י"א שמצוה מן התורה שכל הרוצה למנות את כלל ישראל יתנו כופר נפש ¹⁴, וימנע על ידי דבר אחר, ומפני שלא נתפרש אם היא מצות דורות ¹⁵, או

---

¹¹ ועיין שו"ת יביע אומר חלק ב – יו"ד סימן מז אות ט שהקשה על מ"ש עוד בשו"ת פני מבין, דה"ט דהרמב"ם שהשמיט להא דקו"ל אסור למנות את ישראל, משום דס"ל שאינו אסור ממש. דאשתמטיתיה דברי הרמב"ם המובאים להלן. ובברכות (סב:) א"ל הקב"ה לדוד מסית קרית לי, הרניי מכשילך בדבר שאפילו תשב"ר יודעים אותו. שנא' כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו וכו', מיד ויעמוד שמן על ישראל, וכיון דמניניהו ולא שקיל מנייהו כופר, כתיב ויתן ה' דבר בישראל וכו'. ע"ש. ומבואר שאיסור תורה הוא. וע"ע בשו"ת הר"א בן הרמב"ם (סימן לד), שכ' שלכן קצף הקב"ה על דוד שמנה את ישראל, לפי שכתוב בתורה ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. וע' בס' באר שבע (שם) שהקשה על מוני המצות שלא הביאו מצוה זו במנין המצות. וע' מה שתירץ בזה בס' יעיר און (מע' מ אות כד). ע"ש. ועמ"ש בשו"ת משפטי עוזיאל (חחו"מ עמוד רכט). וי"ל ע"ד. וע' באור החיים (ר"פ כי תשא). ובפר"ח (ר"ס נה). ובכף החיים (שם ס"ק יא). ואין להאריך.

¹² ועיין בהכתב והקבלה בשם הגר"א שאין המצוה לדורות שיתנו מחצית השקל במנינם שהרי שאול פקד בבוק וטלאים ... והגמ' דידן ביומא למילף איסור מנין לדבר מצוה אף במקצת ישראל, וזה לא מצי למילף מקרא דילן דמשתעי ממנין כל ישראל דתלמודא רוצה, כי גם אחד מהם לא נמנע מנדבת מלאכת המשכן, ככתוב כי תשא את ראש בניי לפקדיהם, לכן יליף לי' מקרא דשאול, שלא היה שם מנין רק לחלק מן האומה, כמבואר שם שלש מאות אלף איש, ולא נמנו לגולגלותם כ"א ע"י בוק וטלאים, ושפיר מוכח דגם במקצתן המנין אסור אפילו לדבר מצוה.

¹³ כ"מ מהרמב"ן המובא לקמן

¹⁴ לשון הרמב"ן עה"ת ריש פ' כי תשא (ל, יב) "צוה הקב"ה את משה כאשר תשא ראש בני ישראל במנין יתנו כפר נפש מחצית השקל" ויש לעיין האם כוונת רבינו שימנעם לגולגלותם ואז יתנו כופר כדי שלא יזיק להם המנין או שימנעם ע"י נתינת הכופר דהיינו שימנעם השקלים. ולשון רבינו משמע שהשקלים כופר על המנין ולא שימנעו אותם ע"י השקלים, אמנם ברבינו בחיי משמע שהמנין היה ע"י השקלים וז"ל "גם יכלול עוד" כי כשימנעם לדורות שימנעם כן ולא ימנעם לגולגלותם" ומשמע מדברי רבינו שהוא לשון הישוב או נשיאה ממש דהיינו הרמה וכמשי"כ רבי יוסף בכור שור "נשיאות ראש קרוי כשמונין אותם" וא"כ משמע דהמנין הוא לגולגלות ומחצית השקל ניתן לכופר בגלל מנין וכן משמע לקמן שכתב שהביאו הנדבה לכופר ובזה טעה דוד שלא ידע שהוא מצוה לדורות להביא הכופר עם המנין וברש"י פ"י לשון קבלה וכדעת רש"י איתא בתרגום אונקלוס ובתרגום יונתן ומשמע דס"ל כרבינו בחיי שהשקלים הם המנין וכ"כ במלבי"ם להדיא "ולפ"ז דעתו שלא נמנו אז ע"י גולגלות רק ע"י שקלים, והיה מצוה לדורות שלא ימנו רק ע"י שקלים".

¹⁵ לשון הרמב"ן שם

התנתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

לשעה למושה במדבר, טעה דוד¹⁶ ומנה אותם בלא שקלים¹⁷, והיה הנגף בהם, והתודה עליו, ויאמר דוד אל ה' הטאתי מאד אשר עשיתי.

אולם המונה מקצת ישראל יכול למנותם על ידי שימנה דבר אחר כנגדם, ומטעם זה בפייסות במקדש¹⁸ מונה המניין שהסכימו עליו באצבעות הכהנים שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמם¹⁹, לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר. שנאמר "ויפקדם בטלאים".

ולפיכך יש לזוהר מלמנות את ישראל לגולגולתם לראות אם יש מניין או לא. ואיסור זה הוא בין אם מונה בספירה בלשון הקודש ובין אם מונה בלשון לע"ז, ורבים טועים ומונים באותיות אב"ג דמשמע להו דהאיסור הוא לומר מספרים, אבל א"ב שרי, וטעות הוא בידם²⁰.

אולם מותר למנות במראית העין ובמחשבה²¹. וכן יוכל למנות לצורך מנין את הכובעים או הכיפות החבושים על ראשי המתפללים²².

¹⁶ הקשה הרא"ם "וכי דוד לא קרא בימיו זאת הפרשה שגזרה שלא ימנם לגלגולת אלא על ידי חצאי השקלים. ואם הוא לא קראה, איך לא נמצא שום אחד מאנשי דורו להודיע לו. ושמא יש לומר, שמפני שראו שכתוב בה "ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אותם על עבודת אהל מועד", שהם האדונים, כמו שמבואר בפרשת אלה פקודי, חשבו שלא היתה הגזרה הזאת אלא לפי שעה, בעבור האדונים, ולא שהכתוב מקפיד על מניין הגלגולת ... ושמא יש לומר, שמה שהמניין שולט בהם, אינו אלא כשנמנין כל ישראל ביחד, כדכתיב "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף", אבל כשמונה מקצתן, אין בכך כלום, וכו' אמנם גזר אריה כתב "אך מדברי רז"ל לא משמע כך שצריך לתת חצי שקלים ולמנות השקלים, רק שיתנו כופר נפשם, ואז לא יהיה בהם נגף. והשתא אתא שפיר שמנה דוד את ישראל, כי ישראל היו נותנים חצאי שקלים מידי שנה בשנה באדר (שקלים פ"א מ"א) כופר נפשם, ואין צריך לתת בשעת המנין, דסוף סוף נתנו כופר נפשם. ובתנחומא בפרשת כי תשא (סוף סימן ט) אמר רבי אמי בר זימרא כל זמן שנמנו ישראל לצורך – לא חסרו, שלא לצורך – חסרו, אימתי נמנו לצורך – בימי משה, ושלא לצורך – בימי דוד. ולא אמרו כי לכך חסרו מפני שמנה אותם לגלגולתם, והיה לו למנותם על ידי דבר אחר, שמע מינה דאם הוא לצורך, כמו שהיה בימי משה, אין צריך למנות חצאי שקלים כלל. ולכך בימי דוד לא היו חסרים, שכבר נתנו כופר נפשם כשנתנו חצאי שקלים, אלא מפני שהיה המנין שלא לצורך, שלא נצטווה.

¹⁷ "הוא שצוה ליואב ואמר לו: (שמואל – ב כד, ב) "שוט נא ככל שבטי ישראל מדן ועד באר שבע ופקדו את העם וידעתי את מספר העם", וכתוב: (שם, ג) "ויאמר יואב אל המלך ויוסף ה' אלהיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים ועיני אדוני המלך רואות ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה", וכתוב: (שם, ד) "ויחזק דבר המלך אל יואב", וכתוב: (שם, ו) "ויך לב דוד אותו אחרי כן ספר את העם ויאמר דוד אל ה' הטאתי מאד אשר עשיתי". (רבינו בחיי). אמנם עיין בפירוש הרע"ב "נראה דסבר רש"י שנגף שבא בימי דוד היה מפני שמנאן לגולגולת ולא נטל מהם כלום אמנם רבותינו אמרו במדרש כל מקום שנמנו ישראל לצורך הותירו שלא לצורך חסרו והביא ראיה ממעשה דוד דנראה שלקח מהם כלום אלא שהיה הנגף לפי שמנאן שלא לצורך"

¹⁸ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ד הלכה ד

¹⁹ ולפי"ז האצבעות הם כדבר אחר. ולמה לא מנה שאול באצבעות, דבכל ישראל א"א כן כמובן.

²⁰ כף החיים או"ה נה יא בשם הפר"ח והח"ס"ל וכ"כ בספרו פלא יועץ

²¹ כף החיים שם

²² דודאי לא גרע מאצבעות ספיים הכהנים, שהשיב דבר אחר.